

Sygn. akt IV CSK 606/10

POSTANOWIENIE

Dnia 5 października 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

SSA Roman Dziczek

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego
w M.

przy uczestnictwie Dariusza P. i Agaty P.

o wpis,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 5 października 2011 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 9 kwietnia 2010 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2010 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawcy Skarbu Państwa Naczelnika Urzędu Skarbowego w M. od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 22 stycznia 2010 r. w sprawie o wpis hipotek.

W skardze kasacyjnej wnioskodawcy, sporządzonej i wniesionej przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, postanowieniu Sądu Okręgowego zostało zarzucone naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 626⁸ § 2 k.p.c. przez uznanie, że administracyjny tytuł wykonawczy nie jest wystarczającą podstawą wpisu hipoteki przymusowej, a wnioskodawca powinien załączyć do wniosku dowód wszczęcia egzekucji administracyjnej, zbadanie prawidłowości wszczęcia tej egzekucji oraz zbadanie przez Sąd wymagalności obowiązku stwierdzonego administracyjnym tytułem wykonawczym; art. 244 § 1 k.p.c. przez zakwestionowanie przez Sąd treści dokumentu urzędowego, jakim jest administracyjny tytuł wykonawczy, a także art. 386 § 1 i art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2, jak też art. 626⁹ k.p.c. ze względu na oddalenie apelacji. Naruszenie przepisów prawa materialnego dotyczyło art. 109 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 34 § 1, art. 35 § 2 pkt 2 i § 3 Ordynacji podatkowej w związku z art. 27 § 1 pkt 3 i 9 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji poprzez uznanie, że hipotekę przymusową, której podstawą jest administracyjny tytuł wykonawczy można ustanowić tylko w razie wszczęcia egzekucji administracyjnej, po przedłożeniu przez wnioskodawcę dowodu wszczęcia tej egzekucji (doręczenia odpisu tytułu wykonawczego). Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z zasądzeniem kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy jest uzasadniona.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania wskazać należy na naruszenie przez zaskarżone orzeczenie art. 626⁸ § 2 k.p.c., wyznaczającego granice kognicji sądu wieczystoksięgowego. Oddalenie wniosku

uzasadniane było brakiem załączenia dowodu wszczęcia egzekucji administracyjnej i wykazania przez wnioskodawcę doręczenia tytułów wykonawczych uczestnikom postępowania, co dotyczyłoby prawidłowości wszczęcia egzekucji. Jednakże sąd wieczystoksięgowy nie może badać innych okoliczności niż te, które wynikają z wniosku oraz dołączonych do niego dokumentów i treści księgi wieczystej. Poza zakres kognicji tego sądu wykracza badanie prawidłowości prowadzenia postępowania administracyjnego i treści wydanej w nim decyzji. Podważanie wpisu hipoteki przymusowej na podstawie takiej decyzji może nastąpić w postępowaniu o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 października 2000 r., II CKN 451/00, Lex nr 52547 i z dnia 17 listopada 2005 r., IV CSK 5/05, Lex nr 186707).

Obowiązek sądu wieczystoksięgowego, wynikający z art. 626⁸ § 2 k.p.c. w kwestii badania, między innymi zawartości tytułu wykonawczego, w tym klauzuli stwierdzającej wymagalność określonego nim obowiązku nie może być utożsamiany z badaniem prawidłowości przeprowadzonego postępowania administracyjnego, w następstwie którego ten tytuł został wydany. Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w tej sprawie nie podziela stanowiska wyrażonego w odniesieniu do tej kwestii w postanowieniu SN z dnia 20 maja 1998 r. (II CKN 782/97, Lex nr 50743), przychyła się natomiast do stanowiska zawartego w postanowieniach SN z dnia 10 lutego 2011 r. (IV CSK 349/10, Lex nr 846602) i z dnia 25 lutego 2011 r. (IV CSK 392/10, Lex nr 784974) oraz przedstawionej w nich argumentacji prawnej.

Nie jest zasadny zarzut skarżącego odnośnie do naruszenia art. 244 § 1 k.p.c., ponieważ w zaskarżonym orzeczeniu nie zakwestionowano prawidłowości nadania klauzul wymagalności. Odmowa uznania tych tytułów za podstawę wystarczającą do dokonania wpisu hipoteki przymusowej wynikała nie z braków ich dotyczących, lecz z powodu powołanego już niewykazania przez wnioskodawcę doręczenia odpisów tych tytułów uczestnikom postępowania. Z tego względu okazał się nieuzasadniony zarzut naruszenia art. 244 § 1 k.p.c.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego, za trafne należy uznać zakwestionowanie dokonanej w zaskarżonym orzeczeniu wykładni art. 109 ust. 1 u.k.w.h., który to przepis oraz wskazane w skardze art. 34 § 1, art. 35 § 2 i § 3 Ordynacji podatkowej w związku z art. 27 § 1 pkt 3 i 9 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (dalej jako u.p.e.a) nie wprowadza zasady, że hipotekę przymusową, której podstawą jest administracyjny tytuł wykonawczy można ustanowić tylko wtedy, gdy została wszczęta egzekucja administracyjna i przedłożony zostanie przez wnioskodawcę dowód wszczęcia tej egzekucji. Artykuł 109 ust. 1 u.k.w.h. stanowi o tym, że wierzyciel, którego wierzytelność jest stwierdzona tytułem wykonawczym, może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę przymusową na nieruchomości dłużnika. Mając na uwadze funkcję tej hipoteki podzielić należy kierunek wykładni prezentowany w orzecznictwie, że ustanowienie hipoteki przymusowej nie jest sposobem egzekucji (za czym opowiedział się Sąd Najwyższy w powoływanym postanowieniu w sprawie II CKN 792/97 oraz w postanowieniu z dnia 23 czerwca 2005 r., II CK 92/05, Lex nr 180869), lecz prowadzi do zabezpieczenia wykonania zobowiązania (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 8 października 2003 r., III CZP 68/03, OSNC 2004, nr 12, poz. 191, postanowienie SN z dnia 13 stycznia 2005 r., IV CK 427/04, Lex nr 381017). Zasadne jest więc zakwestionowanie także poglądu, jaki na gruncie powyższego przepisu oraz art. 35 § 2 i § 3 Ordynacji podatkowej w związku z art. 27 § 1 u.p.e.a. został wypowiedziany w zaskarżonym orzeczeniu, że możliwość ustanowienia hipoteki przymusowej jest warunkowana uprzednim wszczęciem egzekucji administracyjnej, na co dowód ma stanowić doręczenie dłużnikowi odpisu tytułu wykonawczego. Z art. 35 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej wynika, że hipoteka przymusowa co do zasady powstaje przez dokonanie wpisu do księgi wieczystej, a jego podstawą jest, między innymi tytuł wykonawczy, którego elementy podlegające badaniu przez sąd wieczystoksięgowy określa art. 27 u.p.e.a. Jeżeli więc do wniosku o wpis hipoteki przymusowej został dołączony tytuł wykonawczy spełniający przesłanki z art. 27 u.p.e.a., to sąd pierwszej instancji powinien ocenić na podstawie art. 35 § 3 Ordynacji podatkowej zasadność wniosku organu podatkowego i dokonać wpisu hipoteki przymusowej. Na podstawie wskazanych przepisów nie wynika obowiązek sądu do badania, czy doszło do

wszczęcia postępowania egzekucyjnego na skutek doręczenia dłużnikowi odpisu tytułu wykonawczego. Żaden z przepisów wymienionych w skardze kasacyjnej nie wprowadza tak sformułowanej przesłanki (por. postanowienie SN z dnia 10 lutego 2011 r., IV CSK 349/10, niepubl.).

Mając to na uwadze Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., orzekając o kosztach postępowania na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c.